

Rural Partnership: An Approach to Achieve Development and Poverty Reduction (Case Study: Saravan Dehestan of Rasht County)

Majid Yasouri*¹ – Nader Ofoghi²- Seyyedeh Fatemeh Emami³

1- Full Prof. in Geography and Rural Planning, University of Guilan, Rasht, Iran.

2- Assistant Prof. in Social Science, University of Guilan, Rasht, Iran.

3- Ph.D. Candidate. in Geography and Rural Planning, University of Tehran, Tehran, Iran.

Received: 2 Februray 2017

Accepted: 6 October 2017

Extended abstract

1. INTRODUCTION

The aim of this study is to investigate the relationship between rural partnership and poverty condition with regard to different social, economic and political aspects in the rural district of Saravan, located in Rasht in Gilan province. Predictor variables in this study include partnership, which has different social, political and physical service aspects, attitude towards partnership, and the approach to partnership while the criterion variable is poverty from social, economic and political aspects. This research is an applied-developmental one, and the study method is documentary and analytical. In order to gather data, a questionnaire was used. In an analytical method, each desired component is introduced according to the proposed theory. Accordingly, each component with multi-reagents identify the degree of partnership and its role in rural development; then, components of poverty in political, economic and social aspects and the relationship between the two variables of partnership and poverty is investigated using multiple regression model in SPSS software. The statistical population of the study is all rural households in Saravan. 370 samples were chosen using Morgan table. The results indicate that there is a relationship between the issue of poverty in different dimensions and levels of partnership. It means that as each unit increases in partnership, 649.0, 756.0, and 728.0 units reduce in social, economic, and political dimensions of poverty, respectively. In other words, by

increasing each of the partnership indexes, the partnership approach and attitude towards partnership in social, political and economic dimensions of poverty is reduced.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

Partnership is multi-lateral and vague concept as conceptual development is; thus, there can be different commentaries about this issue. But generally, we can define partnership as a process of involving people in determining their fate and being responsible for it. Partnership refers to a group of attitudes, methods, and behaviors that enable people to check and discuss the fact of life and their life conditions. This helps them to plan and know what to do and to evaluate and observe its results. Saravan village, located in Sangar in Rasht, has seven villages. This study aims to check the development level of this area using Morris Model. It has been done using 20 indexes and a questionnaire which was distributed among rural families in this rural district. Its relationship with development will be checked. In fact, based on the aims of the study, the following hypothesis is presented:

H: There is a relationship between partnership and development in Saravan Villages.

The aim of this study is to investigate the relationship between rural partnership and poverty condition with regard to different social, economic and political aspects in the rural district of Saravan, located in city of Rasht in Gilan province. Predictor variables in this study include partnership that has different social, political and physical aspects, attitude towards partnership, and the approach to partnership while the

criterion variable is poverty from social, economic and political aspects. This research is an applied-developmental one and the study method is documentary and analytical. In order to gather data, a questionnaire was used. In an analytical method, each desired component is introduced according to the proposed theory.

3. METHODOLOGY

This study is an applied-developmental one and the method used is documentary and analytical. In order to gather data a questionnaire was used. The households living in rural areas of Saravan constitute the units for analysis in this research. Hence, our sample includes all of rural households of Saravan. According to 2011 census, there are seven villages and 4283 households in this region. To analyze the data, the SPSS Software was used, to determine the number of headmen in each household, the Morgan Table was used that eventually, at first, 351 questionnaires, and then in order to get better results 370 questionnaires were used to determine the number of headmen

4. DISCUSSION

The results showed that the stability, effectiveness, and coverage of participatory projects targeting rural poverty is more than a top-down project and that projects aimed at reducing rural poverty gradually get

away from the firm's non-cooperative; even if in appearance or in early steps go faster than collaborative projects. Show and take steps to develop the area. Political and economic life in rural poverty reduction stems and approved the screw.

5. CONCLUSION

In fact, with increased participation of villagers in the district can be of educational facilities and proper extension, good schools, good teachers, good health care for rural health. Projects could also participate in the waste separation at home to improve your village and be diligent environmental health. Also, with increasing political participation in villages of the district poverty reduction stems. In fact, this poverty to factors such as increased security due to the police station, a high level of security, lack of conflict with neighbors, would like to participate in elections and participate in determining their own destiny, and so it comes down.

Key words: Rural partnership, poverty, Saravan Dehestan, Gilan province, multiple regression.

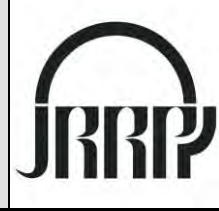
Acknowledgments: This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

How to cite this article:

Yasouri, M., Ofoghi, N. & Emami, S. F. (2017). Rural partnership: An approach to achieve development and poverty reduction (Case study: Saravan Dehestan of Rasht County). *Journal of Research & Rural Planning*, 6(3), 223-240.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.54484>

مشارکت روستایی: راهکاری جهت دست‌یابی به توسعه و کاهش فقر

(نمونه موردی: دهستان سراوان شهرستان رشت)

مجید یاسوری^{۱*} - نادر افقی^۲ - سیده فاطمه امامی^۳

۱- استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران.

۲- استادیار علوم اجتماعی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران.

۳- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴ مهر ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۱۳ بهمن ۱۳۹۵

چکیده

اهداف: هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین مشارکت روستایی و وضعیت فقر در ابعاد متفاوت اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در سطح دهستان سراوان واقع در شهرستان رشت در استان گیلان می‌باشد. متغیرهای پیش‌بین تحقیق را مشارکت در ابعاد متفاوت اجتماعی، سیاسی و خدماتی کالبدی، شیوه نگرش به مشارکت و شیوه عمل به مشارکت و متغیر ملاک را فقر در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تشکیل می‌دهد.

روش: نوع تحقیق به صورت کاربردی-توسعه‌ای است و روش مطالعه اسنادی، تحلیلی و پیمایشی است. جهت تکمیل اطلاعات موجود از ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. به منظور بررسی مؤلفه‌های فقر در ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به رابطه بین این دو متغیر مشارکت و فقر با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه در نرم‌افزار SPSS صورت گرفته است. جامعه آماری تحقیق کل خانوار روستایی دهستان سراوان است، با استفاده از جدول مورگان تعداد ۳۷۰ نمونه انتخاب شد.

یافته‌ها: نتایج تحقیق حاکی از این موضوع است که بین فقر در ابعاد مختلف و میزان مشارکت رابطه وجود دارد؛ به این معنی که به ازای افزایش هر واحد در مشارکت به میزان ۰/۶۴۹ واحد در ابعاد اجتماعی فقر، ۰/۷۵۶ واحد در ابعاد اقتصادی و ۰/۷۲۸ واحد نیز در ابعاد سیاسی فقر کاهش پیدا می‌کند؛ به عبارتی، با افزایش هر یک از شاخص‌های مشارکت، شیوه عمل به مشارکت و نحوه نگرش نسبت به مشارکت در بعد اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، فقر کاهش پیدا می‌کند.

محدودیت‌ها و راهبردها: از جمله محدودیت‌های سر راه تحقیق در این پژوهش آشنایی نداشتن و ترس روستاییان از روند مشارکت بوده است.

اصالت و ارزش: با توجه به این پژوهش می‌توان به این نتیجه دست یافت که روستاییان می‌توانند در سرنوشت خودشان نقش بسزایی داشته باشند. بنابراین، باید جهت توان‌مندسازی آن‌ها و دخیل کردنشان در امر مشارکت کوشا بود.

کلیدواژه‌ها: مشارکت روستایی، فقر، دهستان سراوان، استان گیلان، رگرسیون چندگانه.

ارجاع: یاسوری، م، افقی، ن، و امامی، س. ف. (۱۳۹۶). مشارکت روستایی: راهکاری جهت دست‌یابی به توسعه و کاهش فقر (نمونه موردی: دهستان سراوان شهرستان رشت). *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۶(۳)، ۲۴۰-۲۲۳.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.62285>

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسأله

جوامع بشری در مسیر رشد و تعالی خود و برای نیل به توسعه فراز و نشیب‌های بسیاری را طی کرده و مسیرهای زیادی را پیموده‌اند و در این حوزه، آرمان اصلی فراهم کردن شرایط مطلوب اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و غیره برای تک- تک اعضای جامعه بوده است. اصولاً یکی از مهم‌ترین مسائل کشورها در دوره‌های مختلف، بررسی شیوه‌های بهبود و پیشرفت و در مجموع، توسعه مناطق روستایی است و بر این اساس، توسعه روستایی نیز به عنوان یکی از زیرشاخه‌های توسعه و بلکه مهم‌ترین آن‌ها «فرآیندی چندبعدی است که موضوع آن بهبود، ارتقای کیفیت زندگی اقشار فقیر و آسیب- پذیر اجتماع روستایی است» (ازکیا، ۱۳۸۴، ص. ۳۷). زندگی بشر از ابتدای تاریخ با مشارکت همراه بوده، بدون آن هیچ‌گونه فعالیت مفید اجتماعی شکل نمی‌گیرد. اهداف اجتماعی بدون روحیه همکاری و مشارکت جنبه عملی پیدا نمی‌کند. در کتب آسمانی بر تعاون و همکاری تأکید و از تک‌روی انسان نهی شده است. تقویت هم‌بستگی در شبکه‌های اجتماعی بدون روحیه مشارکت غیرممکن بوده، به تضعیف روابط منجر خواهد شد. حضور شرکت افراد جامعه در امور جامعه باعث افزایش احساس یگانگی، سعه صدر و تسامح و تساهل شده، در نتیجه، نهادهای مدنی و مردم‌سالار تقویت خواهند شد.

مشارکت با توجه به نقش‌پذیری و ایفای نقش ساکنان روستایی در برنامه‌های اجتماعی و اقتصادی و عمرانی برای دستیابی به اهداف جمعی، به‌ویژه در مناطق روستایی از اهمیت بسیاری برخوردار است. پژوهش پیرامون مشارکت به طور گسترده از زمانی آغاز شد که اهل پژوهش به مطالعه توسعه و علل و آثار دگرگونی‌ها و تحولات اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی پرداختند. به این ترتیب، مفهوم و موضوع مشارکت جزء لاینفک تئوری‌های توسعه شد. مفهوم مشارکت نیز مانند توسعه مفهومی مبهم و چندپهلوی است که تفسیر و برداشت‌های مختلفی از آن وجود دارد؛ اما به طور کلی، مشارکت را می‌توان روند درگیرساختن مردم در تعیین سرنوشت خود و احساس مسؤلیت نسبت به این سرنوشت تعریف کرد (محمدی، ۱۳۸۰، ص. ۸). مشارکت گروهی از نگرش‌ها، روش‌ها و رفتارهاست که مردم را برای بحث و بررسی

واقعیت‌های زندگی و شرایطشان قادر می‌سازد تا برای خود برنامه‌ریزی کنند و این که چه فعالیت‌هایی انجام دهند و نتایج آن را مشاهده و ارزیابی کنند (چمبرز و بلک‌برن، ۱۹۹۶، ص. ۱).

امروزه بیشتر صاحب‌نظران توسعه، به‌ویژه توسعه روستایی معتقدند که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت آحاد مردم ممکن نیست و بدون تردید با مشارکت مردم دوره گذار توسعه تسهیل و کم‌هزینه می‌شود. امروزه تأکید بر استفاده از دانش بومی و توان‌مندی‌های مردم محلی در رهیافت‌های توسعه موجب شده که مشارکت روستاییان در قالب ایجاد و توسعه نهادهای مردمی خودجوش و خوداتکا نظیر تعاونی‌ها و گروه‌های توسعه، برای تعریف نیازهای اولویت‌دار و حل مسائل مربوط به زندگی مردم محلی در فرآیند توسعه روستایی مورد توجه قرار گیرد (حسن‌زاده، کهن‌سال و قربانی، ۱۳۹۰، ص. ۷۴). مشارکت به عنوان کلیدی‌ترین عنصر در دستیابی به اهداف عمرانی و توسعه روستایی از اهمیت خاصی برخوردار است؛ چون افراد به طور ارادی و آگاهانه و با میل و رضایت خود و بدون هیچ‌گونه اجبار در برنامه‌ها یا پروژه‌های عمرانی شرکت می‌کنند و این همکاری از مرحله تصمیم‌گیری تا اجرا، نظارت و ارزش‌یابی برنامه‌ها تداوم دارد، موجب می‌شود مردم با سرعت بیشتری در به‌ثمررساندن اقدامات کوشش کنند، آن اقدامات را برای خود بدانند و از آن‌ها مراقبت و محافظت کنند و در صورت استهلاک تا تخریب، خود مجدد در پی ساخت آن برآیند؛ زیرا مشارکت علاوه بر به‌وجودآوردن آثار مثبت در جامعه، روحیه همکاری دسته‌جمعی، رشد استعدادها و خلاقیت‌ها، احساس مسؤلیت‌پذیری و متعهدبودن را افزایش می‌دهد و پایداری جامعه را محقق می‌سازد. مشارکت اجتماعی به آن دسته از فعالیت‌های ارادی دلالت دارد که از طریق آن‌ها اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستا شرکت کرده و به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در شکل‌دادن حیات اجتماعی مشارکت دارند (محسنی تبریزی، ۱۳۶۹، ص. ۲۰).

در زمان حاضر با این که نقش و تأثیر مشارکت مردم در طرح‌ها و برنامه‌های روستایی و تصمیم‌گیری برای پیش‌برد روند توسعه در روستاها کاملاً محرز شده است؛ اما هنوز در روستاهای دهستان مورد مطالعه، توجهی به نقش و حضور مردم در توسعه روستا نمی‌شود و مشارکت نتوانسته است

جایگاه خود را نزد مردم و متصدیان امور توسعه دهستان پیدا کند. بدیهی است مشارکت واقعی و کارآمد زمانی اتفاق می‌افتد که در کنار اعتقاد جامعه روستایی به آن، بتواند به صورت نهاد و سازمانی نظام‌مند و دارای هنجار و قانون عمل کند. با توجه به اهمیتی که مشارکت در توسعه روستایی می‌تواند داشته باشد، سؤال پژوهش حاضر این است که آیا رابطه‌ای بین مشارکت و سطح فقر در سطح دهستان وجود دارد؟

بر این اساس، فرضیه‌های تحقیق عبارت‌اند از:

- بین مشارکت و فقر اجتماعی رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت و فقر اقتصادی رابطه وجود دارد.
- بین مشارکت و فقر سیاسی رابطه وجود دارد.

۲.۱. پیشینه تحقیق

امروزه تحقیقات بسیاری در جهت اهمیت مشارکت جهت نیل به توسعه روستایی توسط دانشمندان داخلی و خارجی صورت پذیرفته است که در ادامه به چند موارد از آن‌ها اشاره شده است: **رییس دانا (۱۳۸۴)** نیز فقر را نارسایی در تأمین نیازهای اجتماعی می‌داند. فقر اگرچه پدیده‌ای اقتصادی دانسته می‌شود، ابعاد مختلفی دارد؛ به همین دلیل ممکن است حتی کامل‌ترین شاخص‌ها نواقص اساسی داشته باشد. رئیس دانا ابتدا به نارسایی کلی شاخص‌های اندازه‌گیری فقر انتقاد کرد و سپس به بررسی دیدگاه‌های نهادگرا و ساختاری پویا پیرامون مسأله فقر پرداخت. در ادامه نیز براساس پاره‌ای از انتقادهای مطرح‌شده و با استناد به نتایج مطالعات صورت‌گرفته خط فقر را برآورد کرد. براساس نتایج این بررسی ۴۶-۵۰ درصد از خانوارهای ایرانی در زیر خط فقر جای دارند. نتایج این مطالعه نشان‌دهنده کاهش درآمد واقعی، افزایش شکاف درآمدی، ناعادلانه شدن توزیع درآمد و سطح برخورداری از امکانات و خدمات اجتماعی است. **مطیعی لنگرودی و سخایی (۱۳۸۸)** در مقاله‌ای با عنوان «مشارکت مردمی و توسعه-یافتگی روستایی در دهستان سلگی شهرستان نهاوند» به بررسی نقش مشارکت‌های مردمی در توسعه روستاهای دهستان سلگی شهرستان نهاوند پرداخت. نتایج تحقیق نشان-دهنده وجود پتانسیل‌های و زمینه‌های مشارکت در توسعه روستایی، موانع و مشکلاتی در چهار دسته اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بر سر راه مشارکت پویا و فعال وجود دارد که رفع هر کدام از آن‌ها مستلزم به‌کارگیری

راهکاری ویژه است. **شیخ حسنی و مهمان‌دوست (۱۳۸۹)** در پژوهشی با عنوان «نقش مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در طرح‌های عمران روستایی، مطالعه موردی: دهستان نساء» به بررسی نقش مشارکت اجتماعی و اقتصادی روستاییان در طرح‌های عمرانی روستایی از طریق مطالعات میدانی پرداخت که نتیجه حاکی از آن بود که آگاهی از اهمیت مشارکت و همچنین، میزان مشارکت اهالی روستای نساء از اهالی روستای ولایت‌رود بیشتر بوده و بر همین مبنا رشد، توسعه و پیشرفت طرح‌های عمرانی روستای نساء از روستای ولایت‌رود پیشی گرفته است. این را می‌توان یکی از عوامل مهم توسعه بهتر طرح‌های عمرانی در روستای نساء دانست. **طالب (۱۳۹۱)** در پژوهشی با عنوان ارزیابی نقش مشارکت در طرح‌های توسعه مناطق روستایی، بررسی موردی: طرح‌های تجمیع مناطق روستایی» با توجه به راهبرد مشارکت در توسعه روستایی و نظریه‌های مربوط به توسعه روستایی مشارکتی، به تبیین و ارزیابی نقش مشارکت مردم در تجمیع مناطق روستایی پرداخته‌اند، نتایج مشخص شده است که مشارکت به معنای همکاری روستاییان در طرح‌های تهیه‌شده توسط دیگران نیست؛ بلکه مشارکت سطوح مختلفی دارد و مشارکت مطلوب، زمانی پدید می‌آید که روستاییان بتوانند در سطوح ذهنی، عینی، تصمیم‌گیری و اجرایی، دخالت داشته باشند؛ علاوه بر این، برنامه‌ریزی مناسب و استفاده از توانایی‌های روستاییان، می‌تواند بستر مناسبی برای موفقیت طرح‌های تجمیع فراهم کند. **قرنی آرائی (۱۳۹۳)** در مقاله‌ای با عنوان «بررسی نقش برنامه‌ریزی مشارکتی در کاهش فقر روستایی به روش کیفی، مطالعه موردی: روستای لزور» به بررسی نقش مشارکت روستاییان در کاهش فقر روستایی پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهند که پایداری، اثربخشی و پوشش پروژه‌های مشارکتی در هدف قرار دادن فقر عمومی روستایی بیشتر از پروژه‌های بالا به پایین است و پروژه‌های غیرمشارکتی از هدف کاهش فقر روستایی به تدریج دور می‌شوند، حتی اگر در ظاهر یا در گام‌های اولیه سریع‌تر از پروژه‌های مشارکتی پیش بروند.

سحاق، تقدیسی و تقوایی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «ارائه مدلی برای تبیین فقر در مناطق روستایی، مطالعه موردی: استان چهارمحال بختیاری» به بررسی و تبیین فقر در

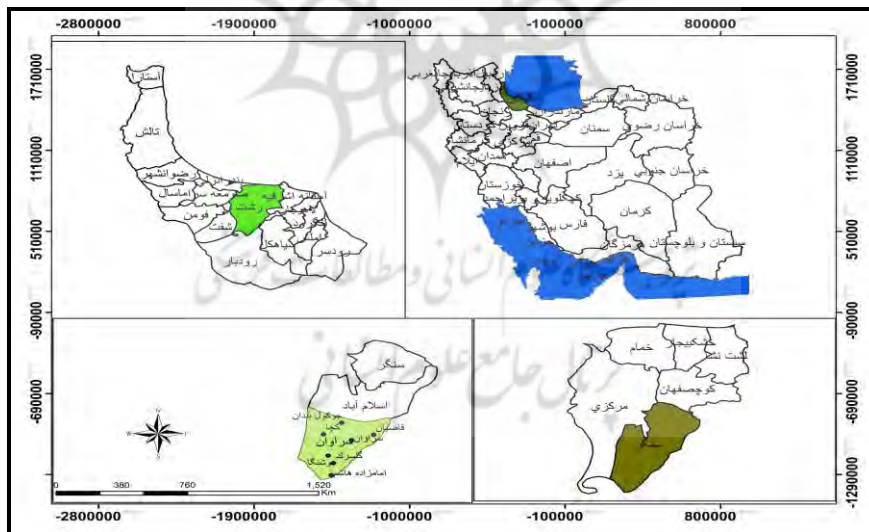
بوده است. در مجموع، مطالعات نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت این متغیر با فعالیت‌های مشارکتی یادشده بوده است.

۲. روش‌شناسی تحقیق

۱.۲. قلمرو جغرافیایی تحقیق

دهستان سراوان شهرستان رشت در استان گیلان واقع شده است که از طرف غرب به دهستان لاکان و از شمال به دهستان سنگر و از جانب جنوب و جنوب شرقی به شهرستان رودبار منتهی می‌شود. دهستان سراوان دارای هفت روستا، به نام‌های قاضیان، سراوان، جوکول بندان، کچا، گلسرک، موشنگا و امامزاده هاشم می‌باشد. این دهستان ۹۸/۶۹ کیلومتر مربع وسعت دارد و در موقعیت جلگه‌ای و کوهستانی واقع شده است (شکل ۱). جمعیت این دهستان در سال ۱۳۷۵ طبق آمار و سرشماری برابر ۱۴۸۳۷ نفر بوده است که این رقم در سال ۱۳۸۵ به ۱۳۹۸۹ نفر کاهش یافته است؛ اما تعداد خانوار آن ۵۷۲ خانوار افزایش داشته است. در سال ۱۳۹۰ نیز این دهستان دارای ۷ آبادی، ۱۴۰۴۱ نفر جمعیت و ۴۲۸۳ خانوار می‌باشد.

مناطق روستایی استان چهارمحال و بختیاری با استفاده از روش پیمایشی و به‌کارگیری مدل‌سازی معادلات ساختاری پرداخته است. نتایج تحقیق حاکی از آن بود که مدل مرتبه دوم فقر روستایی تحت تأثیر عامل‌های پنهان اجتماعی، اقتصادی و سیاسی قرار دارد. در واقع، نشان‌دهنده این موضوع است که عامل‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی به خوبی توانسته فقر روستایی را اندازه‌گیری کنند. هانتسینگر و فورتمن (۱۹۹۰) در مطالعه‌ای نشان دادند که بیشتر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بر تصمیم افراد در زمینه مشارکت در فعالیت‌های حفاظتی مؤثر بوده است. به باور ایشان نه تنها منفعت؛ بلکه عامل‌های اجتماعی، ارزش‌ها و گرایش‌ها از جمله سواد، سن، درآمد، محل سکونت و اندازه مرتع بر تصمیم دامداران در فعالیت‌های حفاظت از مراتع مؤثرند. ندکارن و فرانکلین (۲۰۰۳) در مطالعه‌ای از جنسیت به عنوان یکی از محرک اصلی مشارکت در فعالیت‌های حفاظت از منابع جنگلی استفاده کرده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده از این مطالعه نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت این متغیر با فعالیت‌های مشارکتی یادشده

شکل ۱- موقعیت دهستان سراوان

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

معرفی هر یک از مؤلفه‌های مورد نظر اقدام شده است. بر این اساس، هر مؤلفه با چند معرف به شناسایی میزان مشارکت افراد و نقش آن در توسعه روستایی می‌پردازد. سپس، به بررسی مؤلفه‌های فقر در ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به رابطه بین این دو متغیر مشارکت و فقر با استفاده از مدل

۲.۲. روش تحقیق

نوع تحقیق به صورت کاربردی-توسعه‌ای است و روش مطالعه اسنادی، تحلیلی و پیمایشی است. جهت تکمیل اطلاعات موجود از منابع دسته اولی چون پرسش‌نامه استفاده شده است. در روش تحلیلی با توجه به فرضیه ارائه‌شده به

این دهستان ۷ روستا و تعداد خانوار، ۴۲۸۳ خانوار می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه سرپرستان خانوار ساکن در نقاط روستایی دهستان سراوان از جدول مورگان استفاده شد و در نهایت، تعداد حجم نمونه سرپرستان، ۳۵۱ پرسش‌نامه تعیین شد که جهت نتیجه‌گیری بهتر پرسش‌نامه‌ها به ۳۷۰ عدد افزایش پیدا کرد. برای تعیین حجم روستاهای نمونه از میان ۷ روستا سهم هر روستا مشخص شد. شاخص‌های تحقیق عبارت است از: (جدول ۱ و جدول ۲)

رگرسین چندگانه در نرم‌افزار واحد تحلیل این تحقیق خانوار ساکن در نقاط روستایی دهستان سراوان می‌باشد. متغیرهای پیش‌بین (پیش‌بین) تحقیق عبارت‌اند از: مشارکت (هر یک از ابعاد اجتماعی، سیاسی و خدماتی - کالبدی مشارکت)، نگرش نسبت به مشارکت و شیوه‌های عملی مشارکت (مالی، انسانی و مشارکت فکری و مشورتی) و متغیر ملاک (ملاک) نیز شامل ابعاد اجتماعی فقر، ابعاد اقتصادی فقر و ابعاد سیاسی فقر. جامعه آماری تحقیق کل خانوار روستایی دهستان سراوان است که براساس نتایج سرشماری سال ۱۳۹۰ تعداد روستاهای

جدول ۱ - شاخص‌های مشارکت

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

بعد سیاسی	بعد اجتماعی	خدماتی و کالبدی
شرکت در انتخابات (شورا، مجلس و ریاست جمهوری) می‌تواند در تعیین سرنوشت روستاییان موثر باشد.	شرکت در مراسم روستایی (عزاداری، عروسی) موجب افزایش همدلی در میان افراد می‌شود.	مشارکت در طرح‌ها و پروژه‌های عمرانی (از قبیل ساخت راه، حمام، خانه بهداشت، مسجد و غیره) در روستا تا چه حد صورت گرفته است؟
مردم روستا به کار سیاست وارد نیستند و نمی‌توانند در آن دخالت کنند.	در صورت اختلافات بین افراد روستا باید به حل آن پرداخت.	تا چه حد تا به حال داوطلبانه (بدون دریافت مزد) جهت رفاه روستا کاری انجام داده‌اید؟
ما مردم دستمان به جایی بند نیست و حرفمان به گوش مسؤولان نمی‌رسد.	نیازمندان روستا باید شناسایی و مورد مساعدت قرار بگیرند.	تا کنون چه اندازه جهت اجرای طرح‌های عمرانی در روستا کمک مالی داشتید؟
مردم عادی روستا هم می‌توانند بر تصمیمات دولت تأثیر بگذارند.	تا چه حد در فعالیت کشاورزی (کاشت، داشت و برداشت) با روستاییان مشارکت داشته‌اید؟	
اداره کشور به دست گروهی صاحب قدرت و ثروت است و در این میان کار چندانی از ما ساخته نیست.		
ما روستاییان نقش مهمی در اداره امور کشور بر عهده داریم.		

جدول ۲ - شاخص‌های فقر

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

بعد اجتماعی	بعد اقتصادی	بعد سیاسی
برگزاری جلسات آموزشی و ترویجی در روستا	میزان مصرف گوشت قرمز در خانواده	میزان افزایش امنیت برقرار شده به واسطه وجود پاسگاه پلیس در منطقه
دریافت و مطالعه نشریات ترویجی (نشریاتی که از وضعیت روستاها آگاهی دهد)	میزان مصرف گوشت سفید (مرغ و ماهی) در خانواده	رضایت از میزان امنیت حاکم در منطقه
وجود مدارس مناسب برای تحصیلات دانش‌آموزان	میزان استفاده از حبوبات و لبنیات در خانواده	میزان درگیری و نزاع با همسایگان
وجود معلمان خوب برای آموزش دانش‌آموزان در مدارس	میزان استفاده از میوه و سبزیجات در خانواده	میزان تمایل به شرکت در انتخابات شوراها و مجلس و ریاست جمهوری
دسترسی به خدمات درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه، مراکز تنظیم خانواده) در روستا	رضایت از درآمد	تمایل به پخش برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی به زبان محلی

ادامه جدول ۲

بعد اجتماعی	بعد اقتصادی	بعد سیاسی
وجود حشرات و موجودات موزی (مار، موش، حشرات و غیره) در منازل.	میزان پس‌انداز ماهیانه	تمایل به پخش مجلات و بروشور به زبان محلی
میزان اهمیت به امر تفکیک زباله در خانه	استفاده از تسهیلات و وام‌های بانکی	
میزان مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی روستا	توان خرید کود و سم و بذر برای کشاورزی	
میزان روابط با همسایگان	توانایی برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	
میزان اهمیت آینده و سرنوشت دیگران و افراد در روستا	میزان فروش محصولات به صورت مستقیم و بدون واسطه	
میزان تلاش برای احقاق حقوق ضایع‌شده	مقاومت واحد مسکونی در برابر حوادث و زلزله	
رضایت از وضعیت راه روستا	مجهز بودن واحد مسکونی برای جلوگیری از هدر رفتن انرژی	
رضایت از وضعیت زندگی	مناسب بودن واحدهای مسکونی برای باری فرزندان	
دسترسی به حمل‌ونقل عمومی	مجهز بودن اتاق خواب به امکاناتی مانند سروریس بهداشتی و حمام	
انگیزه برای تلاش و بهبود وضعیت زندگی خود	رضایت از معماری منزل مسکونی	
تمایل برای کسب ثروت		
احساس محرومیت نسبت به سایر افراد		
احساس بی‌عدالتی در رفتار با شما		

تکمیل شد. سپس، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت (جدول ۳). مقدار آلفا برای هر یکی از ابعاد مختلف فقر و مشارکت عبارت‌اند از:

روایی صوری پرسش‌نامه با نظر صاحب‌نظران و متخصصان که در این زمینه فعالیت کرده‌اند، تأیید شد. همچنین، به منظور سنجش پایایی ابتدا ۳۰ پرسش‌نامه در سطح دهستان

جدول ۳- پایایی پرسش‌نامه

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵

مقدار آلفا	ابعاد	مقدار آلفا	ابعاد
۰/۸۰	بعد اجتماعی مشارکت	۰/۹۱	بعد اجتماعی فقر
۰/۸۶	بعد خدماتی-کالبدی مشارکت	۰/۸۴	بعد اقتصادی فقر
۰/۷۳	نگرش نسبت به مشارکت	۰/۸۹	بعد سیاسی فقر
۰/۷۸	شیوه‌های عملی مشارکت	۰/۷۹	بعد سیاسی مشارکت

۸۶). آینده‌ای امیدوارکننده، زمانی به وقوع خواهد پیوست که مردم مشتاق باشند در امر توسعه مشارکت کنند و منابعشان را در مسیر توسعه جامعه‌شان به کار گیرند. از این رو، ضروری است که دولت تلاش کند تا مردم را در همه مراحل هر پروژه پیشنهادی شرکت دهد (آگوا، ۲۰۰۵، ص. ۲۷۲).

با گسترش مفهوم مشارکت در میان دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران توسعه و به‌ویژه توسعه روستایی، عده زیادی از فعالان توسعه به ارائه راهکارهای علمی و منطقی در جهت ترغیب و تشویق به مشارکت و از طرفی، اهمیت موضوع مشارکت در توسعه پرداخته‌اند؛ برای نمونه، گاندی خواهان تحول روستاها از طریق توسعه درونی و تبدیل آن‌ها به

۳. مبانی نظری

مشارکت شامل مهیا کردن منابع مردمی محلی و حمایت از داده‌های درونی در داخل برنامه‌هایی برای ایجاد کارآیی و تأثیرات مؤثر است (لاو، ۱۹۹۹، ص. ۱۲). مشارکت به معنی درگیر شدن بسیار نزدیک مردم در فراگردهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مؤثر بر زندگی آن‌ها است که از شروط آن، وجود تمایل به تقسیم قدرت و تصمیم‌گیری از جانب نظام سیاسی و حکومت می‌باشد (پاور، ۱۳۸۰، ص. ۱۰). مشارکت، مفهومی ذاتی در جوامع بشری است که برای تحکیم آن، نیاز به برنامه‌ریزی از پایین به بالا و ارتباط بین همه مؤلفه‌های موجود در این زمینه وجود دارد (وانگ، ۲۰۰۸، ص.

مکان‌هایی زیست‌پذیر و متناسب با رشد و ترقی بود (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۸۵، ص. ۱۲۱). چمبرز در مباحث خود بارها به این مسأله اشاره کرده است که «هر تلاشی برای درک فقرا و علل فقر آن‌ها که منشأ بی‌مشارکتی است باید با دگرگونی و تغییر باطنی خود مصلحان و دست‌اندرکاران توسعه شروع شود»؛ زیرا آن‌ها همواره با سوگیری‌ها و تعصبات خود توجیهاتی می‌کردند که بر مبنای آن، فقر روستایی را جزئی از نظم الهی می‌دانستند که فقرا به آن عادت کرده‌اند (چمبرز، ۱۳۷۶، ص. ۱۳۵). در زمان حاضر، مشارکت در توسعه روستایی اگر نگوییم به عنوان مسأله‌ای حیاتی و اساسی، دست کم به عنوان پدیده‌ای سودمند پذیرفته شده و فرض بر این است که مشارکت بیشتر، بهتر از کم‌بودن آن است. به نظر می‌رسد که راهبردهای گذشته توسعه روستایی به خاطر فقدان این امر شکست خورد هاند (لاو، ۲۰۰۵، ص. ۱۴). یک موضوع بسیار مهم که در روستاها باید به آن توجه کرد و درصدد حل آن برآمد، مسأله فقر در روستا است. فقر به صورت‌های گوناگون تعریف شده است و مفهوم آن طی زمان و بر اثر تحولات اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی تغییر یافته است. فقر را می‌توان از جهات گوناگون تعریف و تقسیم‌بندی کرد. در تعریف تانسند^۶ بر فقدان منابع برای کسب انواع رژیم‌های غذایی، مشارکت در فعالیت‌ها و شرایط و امکانات معمول زندگی توجه شده است. سن^۷ فقر را به صورت محرومیت از قابلیت‌های اساسی در نظر گرفته و بر نسبی بودن مفهوم فقر در مکان‌ها و زمان‌های مختلف تأکید می‌کند. از نظر بانک توسعه آسیا، فقر محرومیت از دارایی‌ها و فرصت‌هایی است که هر فرد مستحق آن‌ها می‌باشد. بوتو روانتری^۸ به فقر از منظر فقر مطلق و نسبی توجه کرده و میان این دو تمایز قائل می‌شوند. فقر مطلق به عنوان ناتوانی در کسب حداقل استاندارد زندگی و فقر نسبی به عنوان ناتوانی در کسب یک سطح معین از استانداردهای زندگی که در جامعه فعلی، لازم یا مطلوب تشخیص داده می‌شود، تعریف شده است. فقر واقعیتی اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی سیاسی است که از دیرباز از بزرگ‌ترین مشکلات انسان بوده است و در حال حاضر نیز جامعه بشری، علی‌رغم تحولات بسیار عظیمی که در زمینه‌های مختلف علوم روی داده است، با این پدیده شوم دست‌وپنجه نرم می‌کند. فقر از زوایای گوناگونی چون فلسفی، علمی، ادبی،

هنری و دینی قابل بررسی و تأمل است. این پدیده شوم چهره کریه خود را در اختلاف طبقاتی افراد مختلف یک جامعه بیشتر آشکار می‌سازد؛ به طوری که در حال حاضر حدود یک پنجم جمعیت جهان در فقر به سر می‌برد. این عده با درآمدی کمتر از یک دلار در روز زندگی می‌کنند (بسحاق و همکاران، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۶). فقر تنها بیان‌گر وضعیت موجود نیست؛ بلکه فرآیندی با ابعاد و پیچیدگی بسیار را نیز شامل می‌شود (توکلی، ۱۳۸۳، ص. ۱۱۴ به نقل از بسحاق، ۱۳۹۴، ص. ۱۱۶). فقر پدیده‌ای فراگیر در جهان بوده و می‌توان آن را نتیجه تحولات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جهانی و کشوری دانست. آمار دقیقی از میزان فقرای جهانی در دسترس نمی‌باشد. برآوردهای غیررسمی بیان‌گر فقر ۲۰ درصدی جمعیت جهانی بود که بخش زیادی از آن‌ها در مناطق روستایی به سر می‌برند (سرایلو، ۱۳۹۰، ص. ۵۴). برخی آن را به طور خاص میزان کالری پایین‌تر از حد استاندارد تعریف می‌کنند (فاینان، سدولت و دجانری، ۲۰۰۵، ص. ۲۸؛ فوگراس، هومددا و کلاپیچ، ۲۰۰۶، ص. ۱۶۲ و آلن، ۲۰۰۴، ص. ۴۱). عده‌ای فقر را تأمین غذا، پوشاک و مسکن در زیر سطح حداقل می‌دانند. برخی دیگر آن را ناشی از عوامل اجتماعی و نارسایی‌های آن می‌دانند (وارف، ۲۰۰۶، ص. ۱۱۹). برخی آن را در نبود قدرت و ابراز عقیده تعریف می‌کنند (لین و لیو، ۲۰۰۶، ص. ۴)، در حالی که فقر به هیچ عنوان واژه‌ای تک‌بعدی با مفهوم مطلق نیست. مدت زمان زیادی است که جغرافیای فقر وارد ادبیات جغرافیایی شده است و همواره جغرافی دانان از آن به عنوان یک واقعیت تلخ اجتماعی که آثار و عوارض سوء آن در همه زوایای زندگی فردی و اجتماعی منعکس است، یاد می‌کنند. رونالد جانسون یکی از جغرافی دانان سرشناس و معاصر و استاد جغرافیا در دانشگاه لیورپول انگلیس بیان کرد که هدف جغرافی دانان تنها این نیست که کیفیت زندگی روزمره انسان را مطالعه کنند؛ بلکه برای بسیاری از آن‌ها کشف نابرابری‌های جهانی و ناحیه‌ای یک نوع رسالت محسوب می‌شود. به عقیده وی هدف جغرافی دانان این است که در سراسر جهان با حذف نابرابری‌های شدید اجتماعی و اقتصادی، همه خانواده‌ها بتوانند به شغل دائمی، مسکن مناسب، بهداشت و درمان، آموزش و امنیت اجتماعی دست یابند. او معتقد است که هم‌اکنون بیشتر مردم جهان در فقر و سوء تغذیه به سر می‌برند، سلامتی کامل

نداشته و زندگی غم‌انگیزی دارند. بر این اساس، جغرافی‌دان وظیفه دارد که در بررسی‌های جغرافیایی خود به ریشه‌های این نابرابری‌ها پی ببرد و تفکرات جغرافیایی خود را در جهت حل این مسائل به کار گیرد (رضوی، ۱۳۷۷، ص. ۳۳). فقر تنها ناشی از محرومیت مادی نیست؛ بلکه به طور عمده، پدیده‌ای اجتماعی است که موجب می‌شود اشخاص فقیر از ظرفیت و توانایی خویش درک صحیحی نداشته باشند (چمبرز، ۱۳۸۷، ص. ۱۸). در ایران فقر بیشتر مفهومی اقتصادی داشته و کمتر از سایر جنبه‌ها مورد توجه قرار گرفته است، در صورتی که بخواهیم کارآیی سیاست‌گذاری و اجرای برنامه‌های مبارزه با فقر را به نحوه مناسبی داشته باشیم، نیاز به شناخت ابعاد مختلف پدیده فقر، شاخص‌ها و نماگرهای آن داریم. دلایل توجه روزافزون به رویکردهای مشارکتی توسعه از دهه ۱۹۷۰ به بعد را می‌توان در کاستی‌های موجود در رهیافت‌های به‌کاررفته در گذشته در زمینه توسعه و پیامدهای منفی آن جست‌وجو کرد (لی و چاودهری، ۱۹۸۳، ص. ۲۲). مشارکت همه‌جانبه، برای توسعه نواحی روستایی ضروری است؛ زیرا هر کدام از بخش‌ها به‌تنهایی منابع ضروری و لازم را برای دستیابی به توسعه ندارند.

۳.۱. راهبرد مشارکت در توسعه روستایی

تعریف مشارکت به شرایط اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نظام ارزش‌ها و اعتقادات هر جامعه ملاک است. با این حال، می‌توان پذیرفت که وجوه مشترکی در فرآیند مشارکت در توسعه وجود دارد که می‌تواند به عنوان پایه‌های اصلی آن به شمار آید. این وجوه را می‌توان به این شکل خلاصه کرد: مشارکت، شرکت آگاهانه و خودانگیخته (داوطلبانه) افراد در برنامه توسعه هر جامعه است. تجربیات به‌دست‌آمده و دست‌آوردهای علمی نشان می‌دهد که برای برنامه‌ریزی توسعه روستایی موفقیت‌آمیز، تحریک‌بخشیدن به منابع و دستیابی به مشارکت اجتماعی ضرورت دارد. مقوله مشارکت در دیدگاه و راهبردهای توسعه روستایی هم به منزله هدف و هم به عنوان وسیله مورد توجه بوده و عملاً نیز در توسعه مشارکتی، دیدگاه‌های متفاوتی تا کنون ارائه و تجربه شده که هر یک دست‌آوردهای متمایزی داشته است. سه شکل اساسی مشارکت «تحرك»، «میانجی‌گری» و «توان‌مندی» است، در مفهوم مشارکت به شکل توان‌مندی، اجتماعات خودسازی

یافته هستند. آن‌ها در زمینه اهداف طرح‌ها و برنامه‌های توسعه روستایی و نظارت بر منابع و اجرای فعالیت‌های توسعه تصمیم‌گیرنده هستند. در این مفهوم، تأکید بر گسترش و پایداری ظرفیت‌های توسعه‌ای یک اجتماع در ادامه با خوداتکایی در برنامه‌ریزی و مدیریت توسعه است. مشارکت با این مفهوم در چهار عرصه مهم در فرآیند برنامه‌ریزی توسعه روستایی: تصمیم‌سازی، اجرا، سهم‌بردن از منافع و نظارت و ارزیابی تحقق می‌یابد (رضوانی، ۱۳۸۱، ص. ۳۲۱). با بررسی سابقه و سیر تحول برنامه‌های روستایی در ایران مشخص می‌شود که تا قبل از مشروطیت که دولت در کشور وجود نداشت، مشارکت مردم در امور روستاها گسترده و متنوع بود و امور مختلف روستاها در چهارچوب سنتی به‌خوبی اداره می‌شد، حتی بعد از مشروطیت تا اصلاحات ارضی نیز با وجود تصویب قانون تشکیل ولایات و دستورالعمل حکام در مجلس اول (۱۲۸۴) که طبق آن اداره امور روستاها به کدخدا واگذار شد و بعد از آن تصویب قانون کدخدایی در سال ۱۳۱۴ و همچنین، تصویب اولین قانون عمران روستایی در سال ۱۳۱۶ توسط مجلس که زمینه‌های محدودی برای حضور دولت در روستاها فراهم شد، مشارکت مردم روستایی در فرآیند عمران و آبادانی روستاها در سطح مناسبی بود. بعد از اصلاحات ارضی با ازبین‌رفتن نظام سنتی تولید کشاورزی و ازبین‌رفتن شکل‌های تولیدی و به دنبال آن حضور گسترده دولت و دستگاه‌های اجرایی دولتی در روستاها به امور از مشارکت مردم در روستاها کاسته شد و دولت و مأموران دولتی جای‌گزین مردم در اداره امور روستا شدند. در برنامه‌های عمرانی و توسعه کشور با توجه به لایحه قانونی تشکیل انجمن‌های ده و اصلاح امور اجتماعی و عمران دهات در سال ۱۳۴۲ و در قالب برنامه سوم عمرانی ۲۱۸۹۰ انجمن ده در ۳۲۶۸۷ روستا تشکیل شد که از این طریق برای مشارکت و خودیاری مردم در امور روستاها و انجام مدیریت روستایی تلاش شد. در برنامه چهارم و پنجم عمرانی اهدافی درباره مشارکت روستاییان در برنامه‌های فصل عمران روستایی وجود نداشت؛ ولی در قالب برنامه‌های اجرایی، صرفاً انجمن‌های دهات به عنوان اهرمی برای مدیریت روستایی و مشارکت مردم در اداره امور روستاها محسوب شدند. در برنامه ششم عمرانی، «مشارکت مؤثرتر روستاییان در عمران و نوسازی روستاها از طریق به‌کارگیری

کلیه منابع و استفاده از مدیریت محلی در تمام سطوح» به عنوان یکی از اهداف کلی عمران روستایی ارائه شد. در یکی ختم‌شده‌های اساسی این برنامه و برای تحقق این هدف، بر بنیادهای محلی و شرکت‌های تعاونی روستایی تأکید شد؛ ولی برنامه اجرایی مشخصی در این زمینه ارائه نشد. به طور کلی، در برنامه‌های عمرانی قبل از انقلاب، مشارکت روستاییان در اداره امور روستاها صرفاً از طریق انجمن‌های روستایی دنبال می‌شد؛ ولی به دلایل مختلف این انجمن‌ها نتوانستند مشارکت مردم را در عمران و آبادانی روستاها جلب کنند؛ به همین دلیل، مشارکت مردم در فرآیند برنامه‌ریزی توسعه روستایی در این سال‌ها بسیار ضعیف بود. بعد از انقلاب با تشکیل جهاد سازندگی و هیأت‌های هفت نفره واگذاری اراضی، برای جلب مشارکت مردم در عمران روستاها اقداماتی انجام شد و در مدتی هرچند کوتاه با توجه به حال و هوای بعد از پیروزی انقلاب، مشارکت مردم در امور روستاها افزایش یافت. در ادامه برای تعیین تکلیف مدیریت روستایی و نهادینه کردن مشارکت مردم، قانون تشکیل شوراهای اسلامی در شهریور ۱۳۶۱ تصویب شد و با تصدی جهاد سازندگی در مدت کوتاهی شوراهای اسلامی روستایی در اکثر روستاها تشکیل شد. با توجه به نارسایی قانون شوراها و عدم تداوم انتخابات آن‌ها در سال‌های بعد این شوراها نتوانستند نقش مؤثری در تقویت مشارکت مردم در اداره امور روستاها داشته باشند. در برنامه اول توسعه (۱۳۶۸-۱۳۷۲) به دلیل نبود فصل عمران روستایی در آن، برنامه‌هایی نیز برای تقویت مشارکت مردم در امور روستاها وجود نداشت. در برنامه دوم توسعه «ارتقای نقش روستاییان در اداره امور روستاها» یکی از هدف‌های کیفی عمران روستایی بود؛ ولی متأسفانه سیاست و برنامه‌های اجرایی خاصی برای تحقق این هدف ارائه نشد. طی سال‌های اجرای برنامه اول و دوم با وجود تهیه و اجرای طرح‌های هادی و سامان‌دهی روستایی در سطح وسیع در مناطق روستایی، مشارکت مردم در تهیه و اجرای این طرح‌ها بسیار ضعیف بود و در مواردی شوراهای اسلامی روستایی در مراحل طرح‌ها مشارکت داده شدند. در برنامه سوم توسعه با توجه به تشکیل شوراهای اسلامی جدید از سال ۱۳۷۶، «واگذاری بخشی از فعالیت‌های اجرایی دستگاه‌های دولتی به شوراهای اسلامی، دستگاه‌های محلی و مؤسسات غیردولتی» به عنوان یکی از

سیاست‌های اجرایی برنامه (ماده ۱۳۵) تصویب شد که اهداف مشارکتی دارد. در سال‌های اخیر نیز با تشکیل دومین دوره شورای اسلامی روستایی و به دنبال آن تشکیل دهیاری و انتخاب دهیار در برخی روستاها و همچنین، تشکیل شورای بخش، استان و بالاخره شورای عالی استان‌ها، زمینه‌های بیشتری برای مشارکت مردم به وجود آمده است؛ ولی تقویت و تحقق آن منوط به تمرکززدایی و کاهش تصدی دولت و اصلاح قوانین کشور، به‌ویژه قانون شوراها در جهت افزایش اختیارات آن‌ها خواهد بود. در مجموع، در فرآیند برنامه‌ریزی توسعه روستایی در کشور طی چند دهه اخیر مشارکت مردم به معنای واقعی آن در برنامه‌ها بسیار ضعیف بوده و یکی از عوامل ناکامی برنامه‌ها و موفقیت ناچیز در فرآیند توسعه روستایی کشور همین عامل بوده است. به هر حال، آن‌چه مسلم است دستیابی به توسعه؛ آن هم از نوع پایدار آن بدون مشارکت مردم میسر نیست؛ به عبارت دیگر، توسعه وسیله‌ای است برای رشد و تعالی مردم و بنابراین، محور توسعه انسان است. این مسأله به‌خصوص در توسعه پایدار اهمیت دارد.

۴. یافته‌های تحقیق

۴.۱. شاخص‌های توصیفی تحقیق

وضعیت خانوار: این دهستان دارای ۷ آبادی با ۱۴۰۴۱ نفر جمعیت و تعداد ۴۲۸۳ خانوار می‌باشد. طبق جدول (۳) بیشترین بعد خانوار مربوط به روستای کچا ۳،۴ است، در حالی که کمترین بعد خانوار مربوط به روستای جوکول بندان است؛ اما به طور متوسط در هر خانوار متوسط ۳ الی ۴ نفر هستند. طبق جدول (۳) وضعیت سواد خانوار را در سطح نمونه مورد نظر نشان می‌دهد طبق برآوردهای صورت‌گرفته بیشترین فراوانی مربوط به افراد خانوار با درجه سواد سیکل (۳۲/۷ درصد) می‌باشند و کمترین درصد هم مربوط به افراد دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم (۴/۹ درصد) با تعداد ۱۸ نفر هستند. از این میان، حدود ۳۰/۵ درصد افراد بی‌سواد و ۲۰ درصد دیگر دارای مدرک تحصیلی دیپلم و ۱۱/۹ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی (لیسانس و فوق لیسانس) هستند. آموزش یکی مهم‌ترین موضوعاتی است که باید به آن توجه شود. بیشترین مراکز آموزشی این دهستان در روستای امامزاده هاشم قرار دارد و پس از آن روستاهای قاضیان و سراوان با ۴ مرکز آموزشی در رتبه دوم و سایر روستاها نیز

با ۳۱/۸۷ درصد و پس از آن روستای کچا با ۲۸/۰۷ درصد قرار دارند و کمترین خانوار تحت پوشش در روستای سراوان با ۳/۶ درصد هستند (جدول ۵).

جدول ۵- درصد خانوار تحت پوشش کمیته امداد

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

نام آبادی	کل خانوار	کل خانوار تحت پوشش	درصد خانوار تحت پوشش کمیته امداد
قاضیان	۹۶۶	۴۲	۴/۳۵
سراوان	۱۸۳۷	۶۶	۳/۵۹
چوکول بندان	۳۶	۳	۸/۳۳
گلسرک	۵۰۹	۲۳	۴/۵۲
کچا	۱۱۴	۳۲	۲۸/۰۷
موشنگا	۹۱	۲۹	۳۱/۸۷
امامزاده هشتم	۷۳۰	۵۱	۶/۹۹

طبق مدل رگرسیون چندگانه در این قسمت از تحقیق به بررسی فرضیه‌های تحقیق پرداخته شده است.

۲.۴. فرضیه اول تحقیق

بین مشارکت و فقر اجتماعی رابطه وجود دارد. طبق فرضیه با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه به تفسیر و بررسی آن پرداخته شده است (جدول ۶).

جدول ۶- شاخص‌های ضریب رگرسیون

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

نتیجه	سطح معناداری	شاخص t	ضریب رگرسیونی استاندارد ضریب بتا	خطای استاندارد	ضرایب رگرسیونی غیر استاندارد	مدل
					ضریب B	
	۰/۰۰۰	۵/۲۲۳		۰/۱۸۹	۰/۹۸۷	عرض از مبدأ
در مدل معنی‌دار است	۰/۰۰۰	۱۰/۸۰۷	-۰/۵۲۶	۰/۰۶۰	-۰/۶۴۹	مشارکت
در مدل معنی‌دار نیست	۰/۷۹۵	-۰/۲۶۰	-۰/۱۳	۰/۰۴۹	-۰/۰۱۳	نگرش به مشارکت
در مدل معنی‌دار است	۰/۰۴۰	۱/۸۸۷	-۰/۰۸۵	۰/۰۳۳	-۰/۰۶۲	شیوه عمل به مشارکت

ضریب ثابت معادله است. طبق جدول (۷) و براساس فرمول بالا معادله رگرسیون غیراستاندارد شده به این صورت است.

$$Y = -0.649X_1 - 0.013X_2 - 0.062X_3$$

این معادله در واقع قدرت پیش‌بینی دارد و نشان می‌دهد به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر X_1 که همان ابعاد مشارکت است، به اندازه ۰/۶۴۹ واحد در متغیر ملاک ما که ابعاد اجتماعی فقر است، کاهش پیدا می‌کند. همچنین، برای متغیر X_2 نشان‌دهنده این است که به ازای هر ۱ واحد افزایش

دارای ۱ مرکز آموزشی که در سطح ابتدایی است، در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. روستای موشنگا نیز به دلیل این که کمترین جمعیت را دارد، برای استفاده از مراکز آموزشی به سایر روستاها می‌روند.

جدول ۴- وضعیت سواد خانوار

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

فرآوانی	درصد	درصد ارزش‌ها	فرآوانی	جمع کل
بی‌سواد	۳۰/۵	۳۰/۵	۱۱۳	۳۷۰
سیکل	۳۲/۷	۳۲/۷	۱۲۱	
دیپلم	۲۰/۰	۲۰/۰	۷۴	
فوق دیپلم	۴/۹	۴/۹	۱۸	
تحصیلات دانشگاهی	۱۱/۹	۱۱/۹	۴۴	
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰	۳۷۰	

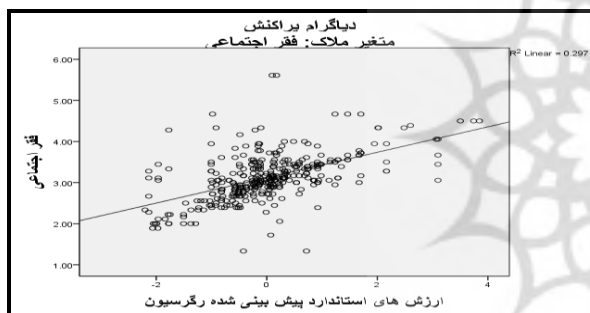
کمیته امداد یکی از سازمان‌هایی است که تعداد افراد نیازمند، به خصوص زنان سرپرست خانوار را تحت پوشش قرار می‌دهد تا با فراهم آوردن یک سری از امکانات، رفاه آن‌ها را فراهم سازد. جدول (۴) خانوار تحت پوشش کمیته امداد را در این دهستان مشخص می‌سازد. طبق بررسی‌های میدانی بیشترین افراد تحت پوشش این سازمان در دروستای موشنگا

معادله خطی متغیرهای پیش‌بین و ملاک به صورت زیر است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_n X_n$$

در این معادله Y متغیر ملاک است که مقدار آن براساس مقادیر X پیش‌بینی می‌شود؛ اما X متغیرهای پیش‌بین نامیده می‌شوند که متغیرهای شیوه‌های بهره‌برداری هستند. β مقدار ضرایب مربوط به هر کدام از متغیرهای پیش‌بین هستند. β

فقر کاهش پیدا می‌کند و سطح زندگی در روستا مورد قبول واقع می‌شود. در واقع، با افزایش مشارکت در این دهستان روستاییان می‌توانند از امکانات آموزشی و ترویجی مناسب، مدارس مناسب، معلمان خوب، خدمات درمانی مناسب جهت درمان روستاییان بهره‌مند شوند. همچنین، می‌توانند با مشارکت در طرح‌هایی چون تفکیک زباله در خانه جهت بهبود و سلامت محیط زیست روستای خود کوشا باشند. در مورد بعدی که مشارکت در این روستا منجر به بهبودی شده، در وضعیت راه و حمل‌ونقل می‌باشد که با کمک دهیاران و شورای محل با همکاری مردم این موضوع نیز برطرف شده است و این روستاها از وضعیت راه مناسب برخوردارند. در **دیاگرام پراکنش زیر** از آنجایی که بیشترین نقاط در اطراف خط رگرسیون تجمع کرده‌اند، بنابراین نشان‌دهنده رابطه پیش‌بینی مناسب در این معادله است.

شکل ۲- دیاگرام پراکنش رابطه بین مشارکت و فقر اجتماعی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

۳.۴. فرضیه دوم تحقیق

بین مشارکت و فقر اقتصادی رابطه وجود دارد.

در متغیر نگرش به مشارکت مقدار ۰/۰۱۳ واحد در متغیر ملاک که بعد اجتماعی فقر است، کاهش پیدا می‌کند. برای متغیر X_3 نیز نشان‌دهنده این است که به ازای ۱ واحد افزایش در متغیر شیوه عمل به مشارکت مقدار ۰/۰۶۲ واحد از متغیر ملاک کم می‌شود. با توجه به این موضوع که مقادیر ستون B تنها قدرت پیش‌بینی را دارند، نمی‌توان تحلیل درستی از تحقیق داشت. بنابراین، باید معادله را براساس ستون استاندارد شده (بدون توجه به علامت آن) نوشت. معادله رگرسیون استاندارد شده در این جدول به صورت زیر نوشته می‌شود.

$$Y = 0.526X_1 + 0.13X_2 + 0.85X_3$$

طبق معادله بالا نمایان‌گر این موضوع است که به ازای ۱ واحد افزایش در ابعاد مشارکت مقدار ۰/۵۲۶ واحد انحراف معیار در متغیر ملاک بعد اجتماعی فقر کاهش پیدا می‌کند. همچنین، به ازای ۱ واحد افزایش در متغیر ابعاد نگرش نسبت به مشارکت میزان ۰/۰۱۳ به واحد انحراف معیار در متغیر بعد اجتماعی فقر کاهش داریم. در ابعاد شیوه عمل به مشارکت نیز به ازای ۱ واحد افزایش در بعد مشارکت مقدار ۰/۰۸۵ واحد انحراف معیار در متغیر بعد اجتماعی فقر کاهش به وجود می‌آید. طبق جدول (۹) به روشنی نمایان‌گر این موضوع است که بدون توجه به علامت قدرت تبیین بیشتر به کمتر به ترتیب عبارت‌اند از: ابعاد مشارکت با ۰/۵۲۶، نگرش به مشارکت با ۰/۰۱۳ و در نهایت هم شیوه عمل به مشارکت ۰/۰۸۵ است. محاسبات صورت گرفته به خوبی نشان‌گر این موضوع است که با افزایش هر یک از شاخص‌های مشارکت، شیوه عمل به مشارکت و نحوه نگرش نسبت به مشارکت در بعد اجتماعی

جدول ۷- شاخص‌های ضریب رگرسیونی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

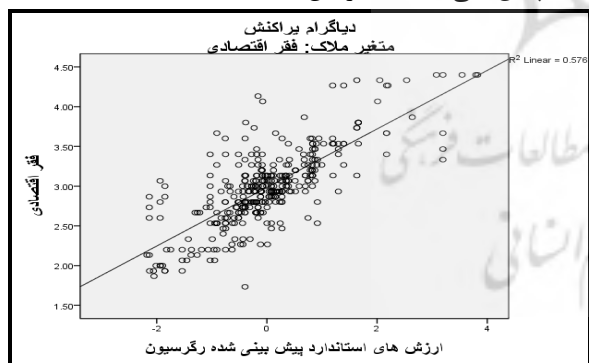
نتیجه	سطح معناداری	شاخص t	ضریب رگرسیونی استاندارد ضریب بتا	خطا استاندارد	ضرایب رگرسیونی غیر استاندارد	مدل
					ضریب B	
	۰/۰۰۰	۳/۵۵۳		۰/۱۲۶	-۰/۴۴۶	عرض از مبدأ
در مدل معنی‌دار است	۰/۰۰۰	۱۸/۹۳۰	-۰/۷۱۶	۰/۰۴۰	-۰/۷۵۶	مشارکت
در مدل معنی‌دار نیست	۰/۰۷۶	۱/۷۷۹	-۰/۰۶۹	۰/۰۳۲	-۰/۰۵۸	نگرش به مشارکت
در مدل معنی‌دار است	۰/۰۳۴	۲/۱۳۱	-۰/۰۷۴	۰/۰۲۲	-۰/۰۴۷	شیوه عمل به مشارکت

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_n X_n$$

معادله خطی متغیرهای پیش‌بین و ملاک به صورت زیر

است:

نمایان‌گر این موضوع می‌باشد که بدون توجه به علامت قدرت تبیین بیشتر به کمتر به ترتیب عبارت‌اند از: ابعاد مشارکت با ۰/۷۱۶، شیوه نگرش به مشارکت با ۰/۰۶۹ و در نهایت، هم شیوه عمل به مشارکت با ۰/۰۷۴ در جایگاه سوم قرار گرفته است. براساس این معادلات می‌توان به این موضوع پی برد که با افزایش هرچه بیشتر مشارکت می‌توان در بین افراد منجر به بهبود اوضاع اقتصادی در میان روستاییان گشت و به‌خصوص در ادامه مشارکت امر مشورت نیز بسیار مهم است که بتوان با ایده و نظر کارشناسان از بهترین امکانات استفاده کرد؛ به عنوان مثال، در میان روستاییان در امر مقاوم‌سازی مسکن و به‌کاربردن شیوه‌های استاندارد معمولاً بسیاری از افرادی که از نظر کارشناسان استفاده کردند، در این امر موفق بودند. همچنین، بسیاری از افراد در این روستا به این مسأله معتقد بودند که مشارکت منجر به آسان‌شدن کارها، بالا رفتن همدلی و وفای در روستا، استفاده بهینه از امکانات مادی و غیرمادی منابع در روستا و همچنین، موجب حضور فعال‌تر دولت در جهت ارائه امکانات و خدمات بیشتر در سطح روستاهای دهستان می‌شود. در **دیاگرام پراکنش زیر** بیشترین نقاط در اطراف خط رگرسیون تجمع کرده‌اند. بنابراین، نشان‌دهنده رابطه پیش‌بینی مناسب در این معادله است.

شکل ۳- دیاگرام پراکنش رابطه بین مشارکت و فقر اقتصادی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

۴.۴. فرضیه سوم تحقیق

بین مشارکت و فقر سیاسی رابطه وجود دارد.

در این معادله Y متغیر ملاک است که مقدار آن براساس مقادیر X پیش‌بینی می‌شود؛ اما X متغیرهای پیش‌بین نامیده می‌شوند که متغیرهای شیوه‌های بهره‌برداری هستند. B مقدار ضرایب مربوط به هر کدام از متغیرهای پیش‌بین هستند. B ضریب ثابت معادله است. طبق **جدول (۸)** و براساس فرمول بالا معادله رگرسیون غیراستاندارد شده به این صورت است.

$$Y = -0.756X_1 - 0.588X_2 - 0.47X_3$$

این معادله در واقع قدرت پیش‌بینی دارد و نشان می‌دهد به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر X_1 که همان ابعاد مشارکت است به اندازه ۰/۷۵۶ واحد در متغیر ملاک ما که ابعاد اقتصادی فقر است، کاهش پیدا می‌کند. همچنین، برای متغیر X_2 نشان‌دهنده این است که به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر نگرش به مشارکت مقدار ۰/۰۵۸ از متغیر ملاک که بعد اقتصادی فقر است، کاهش پیدا می‌کند. برای متغیر X_3 نیز نشان‌دهنده این است که به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر ابعاد شیوه عمل به مشارکت مقدار ۰/۰۴۷ از متغیر ملاک کاهش پیدا می‌کند. با توجه به این موضوع که مقادیر ستون B تنها قدرت پیش‌بینی را دارند، نمی‌توان تحلیل درستی از تحقیق داشت. بنابراین، باید معادله را براساس ستون استاندارد شده (بدون توجه به علامت آن) نوشت. معادله رگرسیون استاندارد شده در این جدول به صورت زیر نوشته می‌شود.

$$Y = 0.716X_1 + 0.069X_2 + 0.074X_3$$

معادله بالا نمایان‌گر این موضوع است که به ازای هر ۱ واحد افزایش در ابعاد مشارکت مقدار ۰/۷۱۶ واحد انحراف معیار در متغیر ملاک بعد اقتصادی فقر کاهش پیدا می‌کند. همچنین، به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر شیوه نگرش به مشارکت میزان ۰/۰۶۹ به واحد انحراف معیار در متغیر بعد اقتصادی فقر کاهش داریم. در ابعاد شیوه عمل به مشارکت نیز به ازای هر ۱ واحد افزایش در بعد مشارکت مقدار ۰/۰۷۴ واحد انحراف معیار در متغیر بعد اقتصادی فقر کاهش به وجود می‌آید. در واقع، تحلیل براساس مقادیر ستون B تا به ما نشان می‌دهد که قدرت تبیین کدام بیشتر است. طبق **جدول (۸)** به‌روشنی

جدول ۸- شاخص‌های ضرایب رگرسیونی

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۴

مدل	ضرایب رگرسیونی		خطای استاندارد	ضریب رگرسیونی استاندارد	ضریب بتا	شاخص t	سطح معناداری	نتیجه
	غیراستاندارد	ضریب B						
عرض از مبدأ	۰/۷۳۵		۰/۴۲۶			۱/۷۲۵	۰/۰۴۱	
مشارکت	-۰/۷۲۸		۰/۱۳۵		-۰/۲۹۵	۵/۳۷۴	۰/۰۰۰	در مدل معنی‌دار است
نگرش به مشارکت	-۰/۱۱۰		۰/۱۱۰		-۰/۰۵۶	-۱/۰۰۰	۰/۰۰۰	در مدل معنی‌دار است
شیوه عمل به مشارکت	-۰/۲۳۲		۰/۰۷۴		-۰/۱۵۸	۳/۱۲۲	۰/۰۰۲	در مدل معنی‌دار است

$$Y = 0.735X_1 + 0.056X_2 + 0.158X_3$$

معادله بالا نشان‌گر این موضوع است که به ازای ۱ واحد افزایش در ابعاد مشارکت مقدار ۰/۲۹۵ واحد انحراف معیار در متغیر ملاک بعد سیاسی فقر افزایش پیدا می‌کند. همچنین، به ازای ۱ واحد افزایش در متغیر نگرش به مشارکت میزان ۰/۰۵۶ واحد انحراف معیار در متغیر بعد سیاسی فقر کاهش داریم. در شیوه عمل به مشارکت نیز به ازای ۱ واحد افزایش در بعد مشارکت مقدار ۰/۱۵۸ واحد انحراف معیار در متغیر بعد سیاسی فقر کاهش به وجود می‌آید. در واقع، تحلیل براساس مقادیر ستون بتا به ما نشان می‌دهد که قدرت تبیین کدام بیشتر است. طبق جدول (۸) به روشنی نمایان‌گر این موضوع است که بدون توجه به علامت قدرت تبیین بیشتر به کمتر به ترتیب عبارت‌ند از: ابعاد مشارکت با ۰/۱۹۵، شیوه عمل به مشارکت با ۰/۱۵۸ و در نهایت هم نگرش به مشارکت با ۰/۱۵۸ قرار گرفته است.

براساس جواب معادله بالا می‌توان این نتیجه را گرفت که با افزایش مشارکت در سطح روستاهای این دهستان فقر سیاسی کاهش پیدا می‌کند. در واقع، این فقر با عواملی چون افزایش امنیت ناشی از وجود پاسگاه پلیس، سطح بالای امنیت منطقه، عدم نزاع با همسایگان، تمایل به شرکت در انتخابات و شرکت در تعیین سرنوشت خودشان و غیره پایین می‌آید. در دباگرام پراکنش زیر بیشترین نقاط در اطراف خط رگرسیون تجمع کرده‌اند. بنابراین، نشان‌دهنده رابطه پیش‌بینی مناسب در این معادله است (شکل ۴).

معادله خطی متغیرهای پیش‌بین و ملاک به صورت زیر

است:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \dots + \beta_n X_n$$

در این معادله Y متغیر ملاک است که مقدار آن براساس مقادیر X پیش‌بینی می‌شود؛ اما X متغیرهای پیش‌بین نامیده می‌شوند که متغیرهای شیوه‌های بهره‌برداری هستند. B مقدار ضرایب مربوط به هر کدام از متغیرهای پیش‌بین هستند. B ضریب ثابت معادله است.

طبق جدول ۸ و براساس فرمول بالا معادله رگرسیون غیراستاندارد شده به این صورت است.

$$Y = -0.728X_1 - 0.110X_2 - 0.232X_3$$

این معادله در واقع قدرت پیش‌بینی دارد و نشان می‌دهد که به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر X₁ که همان ابعاد مشارکت است، به اندازه ۰/۷۲۸ واحد در متغیر ملاک ما که ابعاد سیاسی فقر است، کاهش پیدا می‌کند. همچنین، برای متغیر X₂ نشان‌دهنده این است که به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر شیوه نگرش به مشارکت مقدار ۰/۱۱۰ واحد از متغیر ملاک که بعد سیاسی فقر است کاهش پیدا می‌کند. برای متغیر X₃ نیز نشان‌دهنده این است که به ازای هر ۱ واحد افزایش در متغیر شیوه عمل به مشارکت مقدار ۰/۲۳۲ از متغیر ملاک کاهش پیدا می‌کند. با توجه به این موضوع که مقادیر ستون B تنها قدرت پیش‌بینی را دارند، نمی‌توان تحلیل درستی از تحقیق داشت. بنابراین، باید معادله را براساس ستون استاندارد شده (بدون توجه به علامت آن) نوشت. معادله رگرسیون استاندارد شده در این جدول به صورت زیر نوشته می‌شود.

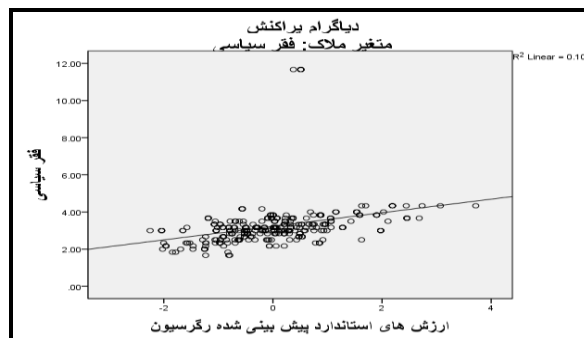
های مشارکتی پیش بروند. در واقع، در این پژوهش به این نتیجه رسیده‌اند که به اعتراف افراد محلی تا زمانی که روستاییان، در امور توسعه‌ای روستا مشارکت فکری، مالی یا جسمی نداشته باشند، نمی‌توان از آن‌ها انتظار داشت که در نگهداری آن از خودشان تحرکی نشان دهند و جهت توسعه منطقه گام بردارند. در این پژوهش که بر خلاف پژوهش قرنی آرائی به صورت کاملاً کمی محاسبه شده تا حدودی به این موضوع می‌پردازد که با افزایش مشارکت در میان روستاییان شاخص‌های مشارکت، شیوه عمل به مشارکت و نحوه نگرش نسبت به مشارکت در بعد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی فقر کاهش پیدا می‌کند و سطح زندگی در روستا مورد قبول واقع می‌شود. در واقع، با افزایش مشارکت در این دهستان روستاییان می‌توانند از امکانات آموزشی و ترویجی مناسب، مدارس مناسب، معلمان خوب، خدمات درمانی مناسب جهت درمان روستاییان بهره‌مند شوند. همچنین، می‌توانند با مشارکت در طرح‌هایی چون تفکیک زباله در خانه جهت بهبود و سلامت محیط زیست روستای خود کوشا باشند. در مورد بعدی که مشارکت در این روستا منجر به بهبودی شده، در وضعیت راه و حمل‌ونقل می‌باشد که با کمک دهیاران و شورای محل با همکاری مردم این موضوع نیز برطرف شده است و این روستاها دارای وضعیت راه مناسب هستند. همچنین، با افزایش مشارکت در سطح روستاهای این دهستان فقر سیاسی کاهش پیدا می‌کند. در واقع، این فقر با عواملی چون افزایش امنیت ناشی از وجود پاسگاه پلیس، سطح بالای امنیت منطقه، عدم نزاع با همسایگان، تمایل به شرکت در انتخابات و شرکت در تعیین سرنوشت خودشان و غیره پایین می‌آید.

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضی حامی مالی نداشته و حاصل فعالیت علمی نویسنندگان است.

یادداشت‌ها

1. Chambers and Blackburn-
2. Low
3. Wang
4. Agwu
5. Lowe
6. Townsend
7. Amartiya Kumar Sen
8. Booth & Rowntree
9. Lin and Liu

شکل ۴- دیاگرام پراکنش رابطه بین مشارکت و فقر سیاسی مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

۵. بحث و نتیجه‌گیری

مشارکت در نواحی روستایی به مفهوم سامان‌دهی رابطه متقابل انسان روستایی با محیط جغرافیایی یا بهره‌وری بهینه در سطوح مختلف تولید کشاورزی است. این امر مهم در گذشته از طریق نظام‌های همکاری گروهی در زمینه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و تولید کشاورزی انجام گرفته است. امروزه نیز برای دستیابی به فرآیند توسعه درون‌زا، متکی به خود و پایدار روستایی، بازنگری درباره سازمان‌دهی همکاری در نواحی روستایی که ریشه در فرهنگ جغرافیایی آن دارد، اجتناب‌ناپذیر است. اگرچه موانع بسیار زیادی در سر راه تحقیق جهت مشارکت افراد روستایی در سطح ملی وجود دارد، باید به گونه‌ای اعتماد این افراد را جلب کند تا بتوان در جهت پیشبرد اهداف اقدام کرد. از جمله این مشکلات که در این کار نیز وجود داشت، می‌توان به مواردی چون بی‌اعتمادی روستاییان به دولت، عدم تمایل جوانان روستایی به ماندن در روستاها و تمایل زیاد به مهاجرت به شهر، عدم آگاهی روستاییان از برنامه‌های آموزشی و مشارکتی در روستا، تقدیرگرایی و سپردن امور به دست سرنوشت، به‌ویژه در بین نسل کهن‌سال اشاره کرد. پژوهش حاضر را می‌توان با مقاله قرنی آرائی تا حدودی هم‌سو دانست. در این مقاله با عنوان «بررسی نقش برنامه‌ریزی مشارکتی در کاهش فقر روستایی به روش کیفی» به بررسی نقش مشارکت در کاهش فقر روستایی پرداخته است. طبق نتایجی که به دست آمد، نشان داد که پایداری، اثربخشی و پوشش پروژه‌های مشارکتی در هدف قرار دادن فقر عمومی روستایی بیشتر از پروژه‌های بالا به پایین است و پروژه‌های غیرمشارکتی از هدف کاهش فقر روستایی به‌تدریج دور می‌شوند، حتی اگر در ظاهر یا در گام‌های اولیه سریع‌تر از پروژه-

کتابنامه

1. Agwu, A. E. (2005). Rural People's Attitude towards Participation in Development Projects-A Study of NGWO Community in Enugu State, Nigeria. *Journal of Rural Development-Hyderabad*, 24(2), 271.
2. Allen, P. (2004). *Together at the table: Sustainability and sustenance in the American agrifood system*. USA: Penn State Press.
3. Azkia, M. (1377/1998). *Introduction to sociology rural development*. Tehran: information press (In Persian).
4. Azkia, M., & Ghafari, G. (1384/2005). *Sociology of development*. Tehran: Kayhan press. [In Persian]
5. Boshagh, M., Taghdisi, A., & Taghvai, M. (2015). A model to explain poverty in rural areas (Case study: Chaharmahal and Bakhtiari province). *Journal of Research and Rural Planning*, 4(3), 115-126. [In Persian]
6. Chambers, J., & Blackburn, W. (1996). *The scope for effective local participation in the economic development and planning of rural areas and regions*. Washington, U.S.A.
7. Chambers, R. (1376/1997). *Rural development and prioritizing the poor* (1st ed., M. Azkia, Trans.). Tehran: University press.
8. Chambers, R. (1387/2008). *Rural development, priority to the rural poor* (M. Azkia, Trans.). Tehran: Tehran University Press. [In Persian]
9. Faugeras, P., Houmada, A., & Klapisch, R. (Eds.). (2006). *Sharing Knowledge across the Mediterranean Area: Towards a Partnership for Sustainable Management of Resources and the Prevention of Catastrophes* (Vol. 12). Amsterdam, Netherland: IOS Press.
10. Finan, F., Sadoulet, E., & De Janvry, A. (2005). Measuring the poverty reduction potential of land in rural Mexico. *Journal of Development Economics*, 77(1), 27-51.
11. Gharei Araei, B. (1393/2014). The role of participatory planning in rural poverty reduction (A qualitative case study: Lzvr village). *Journal of Rural Researches*, 5(2), 467-488. [In Persian]
12. Hasanzadeh, M., Kohansal, M. R., & Ghorbani, M. (1390). Factors Affecting the Participation of Villagers in Rural Development Groups (Case Study: International Pollution Program in South Khorasan Province). *Journal of Village and development*, (14), 73-91. [In Persian]
13. Huntsinger, L., & Fortman, L.P. (1990). California s privately owned oak woodlands: Owners, use and management. *Journal of Range Management*, 43(2), 147-152.
14. Lea, D.A., & Chauanri, D.P. (1983). *The nature, problems and approaches to rural development, rural development and the state*. Cambridge: Cambridge University Press.
15. Lin, J. Y., & Liu, P. (2008). Economic development strategy, openness and rural poverty: a framework and china s experiences. In *Globalization and the Poor in Asia* (pp. 135-168). Palgrave Macmillan UK.
16. Lowe, P. (2005). *Participation in Rural Development, Center for Rural Economy*. Loxamborg: Official Publications of the Eropien.
17. Lowe, P., Ray, C., Ward, N., Wood, D., & Woodward, R. (1999). *Participation in rural development*. Dublin, European foundation for the improvement of living and working conditions.
18. Mohamadi, M. (1380/2001). *Geographic factors affecting rural youth participation in development planning: A case study of Kerman County*. Unpublished master s thesis, Tarbiat Modarres University, Iran. [In Persian]
19. Mohseni Tabrizi, A. (1377/1998). *Investigate ways people's participation in sustainable agricultural development*. Tehran: Jihad Ministry deputy promote public participation. [In Persian]
20. Motiee Langradoui, S. H., & Sakhaei, F. (1388/2009). Popular participation and rural development in the district Solgui of Nahavand County. *Journal of Human Geography Research*, 41(70), 111-126. [In Persian]

21. Nadcarm, N., & Franklin, D. (2003). Whats up?. *The newsletter of the international canopy network*, 9(2), 1.
22. Papoli Yazdi, M., & Ebrahimi, M. (1381/2002). *Theories of Rural Development*. Tehran: SAMT publications. [In Persian]
23. Raise Dana, F. (1384/2005). Index measurement and dynamics of poverty in Iran. *Journal of Social Welfare*, 4(17), 85-134. [In Persian]
24. Razavi, S.H. (1377/1998). *Rural, poverty, development (Volume I: Concepts, Approaches and Indicators the Rural Research and Evaluation Center)*. Tehran: Dynasty of Village and Development press. [In Persian]
25. Rezvani, M. (1390/2011). *Rural development planning in Iran* (4th ed.). Tehran: Ghomes publication. [In Persian]
26. Seraylou, S., Mehrjerdi, M., & Khaledi, K. (1390/2011). The impact of agricultural research spending on rural poverty Iran. *Journal of Rural Development*, 14(2), 53-71. [In Persian]
27. Sheykh hasani, Q., & Mehman dust, F. (1389/2010). The role of social and economic participation of villagers in rural development projects (Case Study: Nisa Rural district). *Journal of Geography of the Land*, 7 (28), 124-109. [In Persian]
28. Taleb, M., Mirzayi, M., & Naderi, A. (1391/2012). Assess the role of participation in rural development schemes (Case study: integration schemes in rural areas). *Journal of rural development*, 4(1), 1-18. [In Persian]
29. Tavakoli, J. (1383/2004). Rural poverty and environmental degradation in developing countries. *Journal of rural and Development*, 2(1), 65-70. [In Persian]
30. Wang, X., Yu, Z., Cinderby, S., & Forrester, J. (2008). Enhancing participation: experiences of participatory geographic information systems in Shanxi province, China. *Applied Geography*, 28(2), 96-109.
31. Warf, B. (Ed.). (2006). *Encyclopedia of human geography*. USA: Sage press.
32. Yavar, B. (1380/2001). *Participatory urban planning and public participation in the Iranian city of facts, goals, strategies*. Unpublished master s thesis, University of Science and Technology, Tehran, Iran. [In Persian]